

УДК 821.161.2.09 (092)

*Дмитро Шунта
(Одеса)*

ПРО СКВОРОДУ ТА "САДІВНИКА ЩАСТЯ"

(Рец. на книжку Володимира Стадниченка "Садівник щастя (Скворода як дзеркало України)". – К.: Криниця, 2012. – 492 с.).

У рецензії підкреслена новизна книжки, самобутній внесок автора в розвиток Сквородинознавство.

Ключові слова: письменник Володимир Стадниченко, Сквородинознавство, образи заголовних героїв, щастя, батьківщина, вшанування пам'яті Сквороди.

В рецензії підкреслене новаторство книги, самобытний вклад автора в розвиток Сквородинознавства.

Ключовые слова: писатель Володымыр Стадныченко, Сквородинознавства, образы заглавного героя, счастья, родного края, чествование памяти Сквороды.

Book novelty, author original contribution to the study of Skovoroda development are emphasized in the opinion.

Key words: writer Volodymyr Stadnychenko, study of Skovoroda, images of the main character, happiness, native land, honouring Skovoroda memory.

Я мав щастя бачити монументальний сіро-гранітний камінь на Ковалівській Горловій горі, що на Чорнухинщині, встановлений на честь Григорія Сквороди. Нашадки вирішили, що через цю гору пролягла дорога філософа у світи. Звідти, як на долоні, видно за непомітною рікою Многою, на супротивних схилах широку панораму його рідних Харсік і Чорнух, що нині злилися в одне суцільне поселення. В Харсіках лежить меморіальна плита з надписом: "На цьому подвір'ї була садиба родини Сквороди: Сави Леонтійовича та Пелагеї, в якій народився 3 грудня 1722 р. велет розуму людського, філософ, поет Григорій Савич Скворода". Але музей, що відтворює можливий вигляд садиби, розміщено нині в центрі Чорнух, поруч зі школою ім. Григорія Сквороди. Чомусь завжди виникає думка, що це могло бути і в Харсіках, і несподівана відповідь: не пускає нас туди Скворода... Здається, ти прийшов до славетного краянина, ще один крок – і тобі відкриється сокровенне, але кожного разу усвідомлюєш – шлях до Сквороди земними кроками зміряти важко.

Майже всі, хто писав і пише про Григорія Сквороду, відзначають, що мислитель упродовж усього життя шукав відповіді на питання про сутність людини, про можливість досягнення нею щастя, часто згадуючи у зв'язку з цим неодноразово повторюваний ним біблійний афоризм: "Мудраго очѣ его – во главѣ его. Очѣ ж безумныхъ на концахъ землѣ", що можна витлумачити як те, що мудрий за допомогою "внутрішнього зору", розуму здатен збагнути приховане, невидиме, а немудрий бачить лише видимість, те що лежить на поверхні речей.

Ідея "внутрішнього зору", невидимості істинного єднається у його розмислах і з центральним концептом філософування – щастям. Лише щастя вважав Скворода найважливішим для людини. Щастя людини мусить бути побудоване на непохитній основі, а такою основою може бути тільки невидимість. Не може бути надійного щастя, побудованого на "піску плоті". Хто будує своє щастя на фундаменті матеріального, той замість дійсного щастя матиме лише його видимість. За вченням Сквороди, "щастя людини не в багатстві, не в чині, не в званні, бо все є плоттю, а плоть – ніщо". Щастя не залежить ні від землі, ні від небес. Наше щастя – це світ душевний, а світ цей не відноситься до речовинного. В "Женѣ Лотовой" письменник наголошує, що немає нічого кращого за "користь душевну", бо це ліки, їжа і здоров'я серця. То ж чи треба дивуватися, що у потребі нашого щастя робимо крок за

кроком у наближенні до Сквороди, а у світі матеріальному все ж радіємо їхній культурній матеріалізації?

Таким видимим (і у цьому випадку радіємо) кроком стало специфічне видання, що побачило світ у видавництві "Криниця" 2012 року – книжка Володимира Стадниченка "Садівник щастя", в анотації до якої мовиться: "...стрижень книги – органічне поєднання сквородинівської науки про щастя людини, природженість її до праці на землі із глобальною вимогою сучасності – гармонійним розвитком суспільства". Видання за сьогоднішніми мірками розкішне: воно має і кольоровий фотоальбом, і розгорнуту ґрунтовну передмову "Духозорець вічності" Леоніда Андрієвського, народного художника України, лауреата Національної премії ім. Т.Г. Шевченка, заступника голови Українського фонду культури.

З одного боку, визначити жанр твору В. Стадниченка важко, бо академічному науковцеві вона може видатись еkleктичною, але з іншого – розумієш, що для автора основне не академізм, а усвідомлення і передача реципієнтові власного духовного і дійового спілкування з генієм, досвіду щасливого наближення до його світла.

Видання конструктивно складається з чотирьох зшитків-розділів. Перший – відкриває вірш Григорія Сквороди "Пропадайте, думи трудны, города премноголюдны!" (П'єснь 13-я) зі збірки "Саду божественних пісень". Далі йдеться про ще маловідомі факти з життя любомудра з книжки Миколи Шудрі "Чолом сягнув зірок"; розповідається про відвідини автором "Садівника щастя" музею Г. Сквороди та створений на цій основі кінорепортаж "Сад, що квітне в грудні". "Благовіст над Удаєм" показує читачеві, як "десятирічний хлопець Грицько разом з батьком та іншими прочанами вирушає до Красногірського монастиря... дерев'яним містком над Многою, через круту Горлову гору, повз лісове урочище Човнова на Сухоносівку, – а далі... на Монастирщину, ... де Григорій співатиме на крилосі Троїцької церкви, ... хористи забирають Григорія з собою у півчу".

Читачеві запам'ятаються матеріали "На Еверест ХХІ століття", а також "Благословенні ви, сліди...", "Під омофором Могилянки", "Переяславський пролог", "Каврайський спалах" та інші розділи, в яких до сквородинівської орбіти залучені історичні постаті минулого й сучасного: Іван Дзюба, Іван Кавалерідзе, Леонід Ушкалов..., згадується родина Сквороди. Слова подяки висловлюються працівникам музеїв ім. Г.С.Сквороди в Переяславі – Хмельницькому, Сквородинівці, Чорнухах. Багато з'явилося доповнень у популярному сквородинознавстві, багато чого переосмислено й розглянуто по-новому, що є своєрідним приємним відкриттям і говорить про автора як про скрупульозного і захопленого дослідника-пошуківця.

Певною кульмінацією видання є розділ-зшиток другий "Разом із Сквородою", в якому вміщено матеріал про "Громадський організаційний комітет" "великого проекту" "Григорій Скворода – 300", до правління якого ввійшли знані національні діячі культури, науки: Олійник Б.І., Андрієвський Л.І., Гальченко С.А., Качан А.Л., Стадниченко В.Я., Ушкалов Л.В., Шевченко М.В., Янко Д.Г., Яцканин І.М. і ще 25 поважних сучасних діячів та представників громадськості України. Йдеться і про "Круглий стіл", на якому були сформульовані конкретні завдання Гранд-проекту "Григорій Скворода – 300", що "акумулює низку концептуальних заходів економічного, господарського, духовного, культурного і етичного змісту, спрямованих на "сквородинізацію України ХХІ ст.", і, що важливо, – не тільки ті, які мають безпосередні стосунки до підготовки й відзначення 300-річчя від дня народження Григорія Сквороди, але і розраховані на подальшу перспективу. Важливим з рекреаційного боку видається матеріал "Посадимо сквородинівські діброви!", який набув широкого розголосу серед щирих і діяльних шанувальників пам'яті і творчості Сквороди.

Започаткований другий розділ-зшиток також віршем Григорія Сквороди "Нехай у тих мозок рветься, хто високо в гори дметься" (П'єснь 18-я), мотиви якого варіюються наступними текстами: "Священні гаї піднімуться по всій Україні", "Як живеш, рідна діброво?", "Скворода в гостях у Тичини" та іншими.

Розділ-зшиток третій "Все про Сковороду" заторкує різні аспекти життя й діяльності "нашого першорозуму", як про нього сказав Микола Вінграновський. Він містить матеріали Анастасії Ніженець "Життя зі Сковородою", Миколи Булди "Харсіцька версія" та інші розвідки, що являють значну цікавість, хоч і є інколи полярними за своїми судженнями.

До розділу-зшитку четвертого ввійшли вірші, присвячені Григорію Сковороді: Тараса Шевченка, Юрія Будяка, Миколи Вінграновського, Павла Гірника, Михайла Драй-Хмари, Ігоря Калинця, Ліни Костенко, Григорія Лютого, Андрія Малишка, Бориса Олійника, Івана Перепеляка, Максима Рильського, Івана Світличного, Василя Симоненка, Яра Славутича, Василя Стуса, Павла Тичини та ін. Ці твори вплетені у чудовий нев'янучий вінок пам'яті великому нашому гуманістові.

Усе ж, не дивлячись на шляхетну презентаційність, не обійшлося в цьому антологічному виданні без гірких прикросів. Так, в енциклопедичному довіднику "Полтавщина" (за ред. А.В.Кудрицького. – К.: УРЕ, 1992. – 1024 с.) на с. 398 подана стаття "Красногірська Чорнуска пустинь чоловіча", де зазначено, що вона "заснована 1710 [року] гетьманом І. Скоропадським на лівому березі р. Удаю, недалеко від хутора Красногорівка біля містечка Куріньки (тепер село Чорнуського району...)", а ці дані принципово відрізняються від фактів, наведених у "Садівнику щастя" (с. 33-35). Не забракло б виданню алфавітного іменного покажчика.

На черзі – наступний том оповідних розвідок про перебування Г.С.Сковороди за кордоном. Треба сподіватися, що до нього обов'язково потрапить розвідка "Козак Григорій Сковорода" з німецької антології Едуарда Вінтера та інші вагомні матеріали про нашого філософа, педагога, поета, написані визначними вченими з діаспори, Німеччини: Дометом Олянчиним, Дмитром Чижевським, Юрієм Бойком - Блохиним, Дариною Тетериною - Блохин, Елізабет фон Ердман, тощо.

Стаття надійшла до редакції 7 листопада 2012 року